

تأثیر انگیزش شغلی معلمان در میزان بی‌انضباطی دانش‌آموزان

افسانه احمدی^۱

^۱ کارشناسی ارشد ادبیات و علوم انسانی، دبیر آموزش و پرورش (نویسنده مسئول)

چکیده

مقاله حاضر از نوع مروری – کتابخانه است که با توجه به نظرات اندیشمندان این حوزه به رشته تحریر درآمده است. هدف از نگارش این مقاله بررسی تأثیر انگیزش شغلی معلمان در میزان بی‌انضباطی دانش‌آموزان است. نتیجه این مقاله نشان می‌دهد که میزان انگیزش معلمان تأثیر مثبتی بر میزان انضباط دانش‌آموزان دارد. در تبیین این یافته می‌توان گفت معلمانی که دارای انگیزش شغلی بالاتری بودند شغل خود را جذاب می‌دانستند و تلاش بیشتری برای موفق شدن در شغل خود داشتند و همچنین شیوه‌های مدیریتی مناسب با محیط کلاسی خود به کار می‌بردند و برعکس معلمان دارای انگیزش شغلی پایین به دلیل بی‌علاقگی به شغل خود انگیزه و تلاش کمی در شغل خود نشان می‌دادند.

واژه‌های کلیدی: انگیزش شغلی، بی‌انضباطی، معلمان، دانش‌آموزان

مقدمه

انضباط، محور اساسی در برنامه های آموزشی در کلاس های درس است فونتنا معتقد است بی انضباطی، ارتباطی منطقی و دوسویه بین معلم و دانش آموز را برهم زده و میزان یادگیری را به حداقل می رساند (فونتنا ۲۰۰۰، به نقل از جهرمی، محمدی، حجتی مقدم، ۱۳۹۳). نظام آموزشی حاضر با مشکل پیچیده ای به نام بی انضباطی رو به رو است. تدریس در کلاسی که دانش آموزان علاقه مند و با انضباط دارد، کاری به نسبت آسان است؛ اما همیشه در کلاس دانش آموزانی هستند که به دلایل مختلف تربیتی و عاطفی نمی توانند چارچوب انضباطی و مقررات کلاس را حفظ کرده و باعث بی نظمی در کلاس درس می شوند.

شناسایی عوامل موثر در بروز ناهنجاری های رفتاری و بی انضباطی دانش آموزان برای نیل به یک برنامه ریزی متناسب با اهداف عالی آموزش پرورش، یک ضرورت است (نادریان جهرمی، علی محمدی، حجتی مقدم، ۱۳۹۳). کلاسهای درس محیط های اجتماعی هستند که باهدف تسهیل یادگیری در فراگیران سازمان داده می شوند. بی شک فراهم کردن جو کلاسی مناسب لازمه فرآیند یاد دهی - یادگیری است. یکی از مهمترین موضوعات هر کلاس درس انضباط است. باتوجه به چنین اهمیتی غریب نیست که از دید روان شناسان تربیتی معاصر یکی از موضوعات با اهمیت روانشناسی تربیتی مدیریت کلاسی شود. در واقع یککلاس با دانش آموزان منضبط ازمهمترین شاخصه های تدریس موفقیت آمیز است. سیف دراین رابطه اظهار می دارد که کلاس هایی که به خوبی اداره می شوند بهترین فرصت های یادگیری را برای دانش آموزان فراهم می آورند. از این رو همه صاحب نظران در تعریف خود از اداره کلاس درس بر ایجاد محیط های سالم و فرصت های مناسب یادگیری تاکید کرده اند علی رغم این اهمیت به نظر می رسد که اداره کلاس های درس همیشه هم آسان نیست (مصرآبادی، ۱۳۹۳). عواملی که در مدیریت کلاس می تواند تاثیر گذار باشد انگیزش و صلاحیت شغلی است.

پرداختن به انگیزش شغلی معلمان می تواند گام موثری در این خصوص باشد مطالعه انگیزش شغلی در حقیقت کوشش برای شناخت و پاسخ به چارهای رفتار است اینکه چرا افراد رفتارهای متفاوت دارند مدیری که در یک سازمان از علل رفتارهای کارکنان خود مطلع باشد می تواند در جهت اصلاح یا بهبود آنان گام برداشته و هنگام تصمیم گیری یا تغییرات سازمان، عواقب اقدامات خود را مد نظر قرار دهد. انگیزش یکی از پیچیده ترین موضوعات در فعالیت سازمانی است که نویسندگان مدیریت تعاریف مختلفی از آن ارائه داده اند. انگیزش عبارت است از مجموعه ای از نیروها که موجب می شود فرد به روش های خاصی رفتار کند و به درجه ای از آمادگی یک ارگانیزم اشاره می کند که برای تعقیب تعدادی از اهداف طراحی شده است (جباری، رجایی پور، جعفری، ۱۳۸۳)

بیان مسئله

نظم و انضباط پایه و اساس مدارس است. مربیان و مقامات دولتی نظم و انضباط را عامل مهمی برای موفقیت در تمام برنامه های مدرسه می دانند. از آنجایی که بین عملکرد تحصیلی دانش آموزان، بلوغ فکری و نظم و انضباط در مدارس ارتباط وجود دارد. همراه با عملکرد تحصیلی، نظم و انضباط مدرسه نیز به عنوان یکی از نگرانی های عمده مردم دسراسر جهان گزارش شده است. بسیاری از محققان به دنبال شناسایی موثرترین روش های افزایش نظم و انضباط هستند (ماریا، ۲۰۱۳). مشکل بی انضباطی

در طول سال ادامه داشته و به یک مشکل جدی تبدیل شده است . مشکل بی انضباطی دانش آموزان شامل غیبت از مدرسه، نگرش بی حال به وظایف، تاخیر در رسیدن به مدرسه، نافرمانی مستقیم از وظایف همه این اعمال آموزش و یادگیری و تربیت اعضای مسول، قابل قبول و مفید و موثر را به طور چشم گیری تحت تاثیر قرار می دهد(مویگ بمی، ۲۰۱۵). درواقع ، رفتارهای مشکل ساز دانش آموزان، اغلب یک نگرانی بزرگ برای معلمان است که تلاش آنها را برای آموزش موثر کلاسی، تحت تاثیر قرار می دهد(میس گرت، ۲۰۱۳). کلاس ، های درس با مشکلات بی انضباطی، منجر به یادگیری کم هستند و معلمان باید زمان زیادی را برای ایجاد محیط منظم برای قبل از آموزش صرف کنند(امانئو، کوم، کارنگ، مسکارتیه، ۲۰۱۵).

مطالعه درخصوص بی انضباطی های کلاسی دارای قدمتی طولانی در روان شناسی تربیتی است به طوری که چارلز و سنتر خاطر نشان می کنند که بد رفتاری کلاسی دانش آموزان، پیامدهای منفی زیادی دارد؛ برای نمونه باعث اختلال در یادگیری دانش آموزان، وهمین طور اختلال در آموزش معلمان و هدر رفتن زمان در فعالیت های یاد دهی _ یادگیری می شود، باعث تضعیف انگیزه و انرژی دانش آموزان شده ،جوی ترسناک و پر استرس برای دانش آموزان و معلمان ایجاد می کند، حس مشارکت واعتماد میان معلمان و دانش آموزان را ازبین می برد(چارلز و سنتر ، به نقل از مهدی نژاد، ۱۳۹۲). تحقیقات ، زیادی نشان می دهد که معلمان وقت زیادی را برای اداره و مدیریت کلاس بخصوص در رابطه با دانش آموزان بی انضباط اختصاص می دهند(لوپس، اربی، جونس ، ۲۰۰۰). همچنین بعضی از ، تحقیقات رابطه مستقیم بی انضباطی دانش آموزان در مدرسه را با ناهنجاری های آنان در جامعه را تایید کرده اند و نشان داده اند غالب دانش آموزان بی انضباطی در مدرسه از قابلیت بیشتری برای انحراف از قوانین وار تکاب جرم در جامعه را دارند(گلچین، ۱۳۸۵).

استفاده از راهبردهای آموزشی و انضباطی می توان از مهمترین کارکردهای شغلی معلمان در کلاس درس به شمار آورد . با توجه به تنوع و گستردگی و میزان بالای شیوع رفتارهای قانون شکنانه در کلاس های درس و بکار گیری انواع راهبردهای آموزشی از سوی معلمان با توجه به امکانات، جو کلاسی، ویژگی ها و استعداد های دانش آموزان ، به نظر می رسد تنوع بکارگیری راهبردهای آموزشی و انضباطی از سوی معلمان نیاز به روحیه و نیروی محرکه خاصی دارد(عظیم پور، مصرآبادی، یارمحمدزاده، ۱۳۹۴).

اهمیت و ضرورت پژوهش

داشتن محیط سالم و امن برای یادگیری از نیازهای اساسی هر نظام آموزشی است .مدارسی که دارای دانش آموزان بی انضباط هستند با مشکلات زیادی در زمینه تعلیم و تربیت مواجه هستند .دانش آموزان بی انضباط، نظم کلاس را برهم زده و یادگیری سایر دانش آموزان را با مشکل مواجه می سازند و معلمان وقت خود را بیشتر صرف آرام کردن کلاس می کنند .بنابراین باید محیط امن و مناسبی محیا گردد تا دانش آموزان بتوانند در آن به تحصیل بپردازند.

هدف نظام تعلیم و تربیت در هر جامعه ای سعادت و پیشرفت دانش آموزان است .دانش آموزان بزرگترین سرمایه هر جامعه به حساب می آیند، زیرا می توانند با در هم آمیختن نیروی جوانی، علم و مهارت آموخته شده، چرخ های پیشرفت و توسعه را به

حرکت درآوردند. در تمام کشورها سالیانه سهم زیادی از درآمد ملی صرف آموزش و پرورش می شود. انضباط دانش آموزان یکی از مواردی است که همواره مورد توجه اولیاء

و معلمان دانش آموزان بوده است. لازمه تحول آموزش و پرورش توجه به جنبه های مهم برنامه ریزی است که می تواند در انضباط دانش آموزان موثر باشد.

طبق نظر رجینا و دانیل (۲۰۰۷) معلمانی که به طور مداوم تلاش و نیروی زیادی را جهت مدیریت و نظمکلاس صرف می کنند و تلاش آنها اثربخشی لازم را ندارد استرس و فشار بالایی را گزارش کرده اند. تمامی پژوهش هایی که در زمینه مدیریت و انضباط کلاس درس انجام شده است. بیانگر اهمیت این موضوع در مدارس می باشد. اهمیت موضوع تا حدی است که جنبه های مختلف فعالیت های آموزش و اثربخشی معلم تاثیر می گذارد.

تعاریف انگیزش

درمورد مفهوم انگیزش تعاریف متعددی وجود دارد. اصطلاح انگیزش در اوایل قرن بیستم وارد فرهنگ روان شناسی شد. از آن زمان به بعد، از این مفهوم در تمام حوزه هایی که به نحوی با رفتار انسان ارتباط پیدا می کند، استفاده به عمل آمده است. انگیزش به تبیین همه اشکال رفتار مربوط می شود. انگیزش کوششی در جهت توضیح چرایی رفتار است. انگیزش به رفتار هدف گرا مربوط می شود. انگیزش به این موضوع مربوط می شود که چه چیزی ما را به سوی رفتار خاصی می کشاند. اصطلاح انگیزش از واژه لاتین movere گرفته شده است که به معنای جنبش و حرکت است.

اصطلاح انگیزه، اغلب با انگیزش مترادف به کار می رود. با این حال می توان انگیزه را حالت مشخصی که سبب ایجاد رفتاری معین می شود، تعریف کرد به دیگر سخن، انگیزه اصطلاحی دقیق تر از انگیزش است. انگیزش عمل کلی مولد رفتار به شمار می رود، اما انگیزه حالت اختصاصی رفتار خاص است (سیف، ۱۳۹۱).

گیج و برلایرانگیزش را علت و عامل اصلی رفتار است چه آن را شرایط موجود در محیط ایجاد کرده، چه از تظاهرات رفتاری فیزیولوژیکی و گزارش شخصی استنباط شده باشد، انگیزش را می توان به عنوان عامل نیرو دهنده و هدایت کننده ی رفتار تعریف کرد (دیره و بنی جمال، ۱۳۸۸).

سطوح انگیزش

الف) انگیزش عمومی

برای یادگیری، گرایش بادوام و گسترده برای تلاش درکسب دانش و تسلط بر مهارتهای مربوط به یادگیری است. این معنای انگیزش با مفهوم سازندگی اریکسون همخوانی دارد. جنبه بادوام بودن بسیار مهم است زیرا انگیزش عمومی وقتی ایجاد شده، در تمام دوره مدرسه، دانشگاه، در محیط کار، و موقعیت های زندگی واقعی ادامه خواهد یافت. ویژگی گسترده حایز اهمیت است

زیرا انگیزش عمومی نقش میان بر زدن را در برنامه درسی دارد. هرچند ممکن است از یک کلاس تا کلاس دیگر تفاوت داشته باشد، انگیزش مثبت نوعاً فراتر از یک موضوع کلاسی خاص است.

ب) انگیزش اختصاصی

برای یادگیری، به یادگیری یک درس خاص از سوی دانش آموز نیرو می دهد و معمولاً وابسته به عوامل بیرونی است. تفاوت این دو نوع انگیزش در این است که انگیزش عمومی در درون دانش آموز است و حاصل تاریخچه درازی از تجربیات با مدرسه و کلاس درس است. اما انگیزش اختصاصی بیشتر بستگی به معلم و محتوای درس دارد. این انگیزه بیشتر در کنترل معلم است و می توان آن را با به کار بردن راهبردهای خاص تغییر داد. انگیزش عمومی اگرچه غیر قابل تغییر نیست، وقت و تلاش بیشتری را می طلبد تا تغییر کند (کریمی، ۱۳۸۸).

انگیزه پیشرفت

انگیزه پیشرفت یکی از نخستین انگیزه هایی است که پژوهش های زیادی را به خود معطوف کرده است. انگیزه یا نیاز به پیشرفت میل به انجام دادن خوب کارها، متناسب با معیار برتری است. افرادی که انگیزه پیشرفت در آنان نیرومند است، می خواهند کامل شوند و عملکرد خود را بهبود بخشند (حسن زاده، ۱۳۹۳).

انگیزه پیشرفت انگیزه های درونی است در فرد برای به پایان رساندن موفقیت آمیز یک تکلیف، رسیدن به یک هدف یا دستیابی به درجه معینی از شایستگی در یک کار افراد معمولاً از لحاظ میزان انگیزش پیشرفت، متفاوت از یکدیگر هستند. افراد دارای انگیزه پیشرفت بالا در حوزه های که انتخاب میکنند مثلاً تحصیل، شغل و ...، موفقیت فزایندهای از خود نشان میدهند. انگیزه پیشرفت نیز با توجه به اینکه در آن تمایلات زیستی تسلط کارایی با ارزشهای آموخته در هم آمیخته اند، انگیزه های پیچیده به شمار میرود (قربانی، ۱۳۸۶).

مدل انگیزشی یونگ

الگوی انگیزشی یونگ، انسان فردیت یافته است. از نظر یونگ، نیمه اول زندگی معطوف به دنیای عینی و واقعی است، یعنی در طی سالهای نوجوانی و جوانی کانون توجه وی به سمت بیرون است و نگرش اصلی، نگرش برون گرایی است؛ هشیاری در این دوره اغلب است و هدف زندگی وی رسیدن به اهداف فردی و ایجاد یک مکان امن و مناسب برای فرد در این جهان است. در نیمه دوم زندگی، دنیای درون و ذهنی است که پیشتر از آن غفلت شده بود. به عبارت دیگر، در این دوره از بیرون باید به سمت درون حرکت کرد و توجه قبلی بر هشیاری باید با آگاهی از تجربه های ناهشیار تعدیل شود.

علاقی فرد باید از موضوع های جسمانی و مادی به موضوع های روحانی، فلسفی و شهودی تغییر کند. به علاوه، شخصیت یک جانبه قبلی باید جای خود را به تعادل بیشتر در میان تمام جنبه های شخصیت بدهد که این آغازگر دستیابی به تحقق خویشتن است. اشخاصی که در رسیدن به این تعادل، در یکپارچه سازی هماهنگ ناهشیار با هشیار و در تجربه کردن هستی درون خود موفق هستند، در موقعیتی قرار دارند که به سلامت روان شناختی مثبت می رسند، و وضعیتی که یونگ آن را فردیت یافتگی می

نامد؛ یعنی تحقق تمام قابلیت های فردی (رستگار، ۱۳۹۱). یونگ برای فردیت یافتن ویژگی های زیر را برمی شمرد (رستگار، ۱۳۹۱).

آگاهی از جنبه های درونی و نفس که مورد غفلت قرار گرفته است. مفهوم ضمنی فردیت یافتن خود شدن یا تحقق خود است. دومین جنبه فردیت یافتن مستلزم فدا کردن هدف های مادی دوران جوانی و ویژگی هایی از شخصیت است که شخص را قادر به کسب آن هدف ها می کرد. هدفها و همچنین گرایش ها و کنش های نیمه اول زندگی برای نیمه دوم بی معناست.

سومین جنبه فردیت یافتن؛ ضرورت سازش با دوگانگی جنسی روانی است. مرد باید خصایص زنانه و زن آنیموس خصایص مردانه اش را ابراز کند. هر دو وجه طبیعت آدمی باید ابراز شود و توازن جانشین چیرگی انحصاری وجهی و بر وجه دیگر است. یکپارچگی خود چهارمین جنبه فردیت یافتن است همه جنبه های شخصیت باید یکپارچگی و هماهنگ شوند، به گونه ای که همه ویژگی های جنس مخالف، گرایشها، کنشهای نامسلط پیشین و تمام ناهشاری ها بتواند ابراز شود. هیچ جنبه ای، گرایشی یا کنشی برای نخستین بار در زندگی حاکم نیست، به تعبیر دیگر، اظهار همه اجزاء شخصیت فرد لازم است.

خصوصیات نظام های انگیزش در آموزش پرورش

برنامه ریزان باید ارزش و توانایی افرادی را که می خواهند بر رفتارشان تأثیر گذارند را بخوبی درک کنند از این رو لازم است برطراحی انگیزه هایی که در نهایت برانگیختگی فرد را برای تغییر متأثر سازد توانا باشد نکته ی دیگری که به این موضوع مربوط می شود این است که امکان دارد انگیزه ایجاد شود ولی تأثیری بر برانگیختگی نداشته باشد. اگر انگیزه ها با ارزشهای فرد تناسب نداشته باشد، برانگیختگی بوجود نمی آید. ویندهام، در مقاله ی انگیزه ی رفتاری در مدیریت آموزشی خصوصیات نظام های انگیزش در آموزش پرورش را اینگونه بیان می کند. پاداش ها باید مناسب و کافی به نظر برسد؛ انگیزه ها باید تفاوت بین نیاز های اساسی و نیاز های مراتب عالی را مورد توجه قرار دهد تا بتواند از سایر نیازها برای برانگیختن رفتار های تازه بهره بگیرد.

برحسب ماهیت سازمان آموزشی انگیزه ها باید تا حد ممکن فردی شوند. تنوع باید شناسایی شده و با آن سازگاری بوجود آید، به ترتیبی که تعادل مناسبی بین هنجارهای عمومی و نیاز های گروهی برقرار شود.

عدالت در پاداش باید به روشنی تعریف، هدایت، تشویق و تشریح شود. مدیران اجرایی و معلمان باید برداشت روشنی از اهداف داشته باشند و درباره ی انتظارات واقع بین باشند. نظام انگیزش باید برسیاست های روشن، ارزشیابی مکرر و پاداش های متناسب و مکرر تأکید کند (ویندهام، به نقل از احمدی، ۱۳۹۳).

انگیزش و یادگیری

نتایج پژوهش های گوناگون و نظر صاحب نظران نشان می دهد که قسمت بزرگی از یادگیری مربوط به علائق و نیازهای دانش آموزان است. چنانچه مدیر و معلمان مواد درسی و مطالب خود را براساس نیازهای دانش آموزان انتخاب کنند و آنها را با روش های جالب و جذاب ارائه دهند، دانش آموزان با حداکثر علاقه مطالب را یاد می گیرند. مشارکت دانش آموزان در امر یادگیری از طریق کارکردن با ابزارها و دیدن فیلم ها و وسایل کمک آموزشی در مقایسه با تدریس هایی که از این عوامل بهره نمی گیرند سبب اثربخش بودن یادگیری خواهد شد. در چنین حالتی تغییر رفتار که هدف اصلی یادگیری است بهتر تحقق می یابد (همان، ۱۳۹۴).

تعریف انضباط

نظم و انضباط تعاریف متعددی دارد. عده ای کنترل رفتار فراگیران و تسلط بر عوامل رفتار آنان را انضباط می نامند. برخی معتقدند نظم و انضباط شامل نوع سازماندهی در محیط درمحیط مدرسه و کلاس است، به نحوی که سبب افزایش یادگیری شود. دهقان نبادکی (۱۳۸۷) در پژوهش خود، انضباط را درمعانی مختلفی به کار برده است از جمله؛ اطاعت کورکورانه، تنبیه، محدودیت و کنترل شدید، نظم و قاعده و قانون که در ذیل هر کدام را به تفصیل بیان می کنیم:

انضباط به معنی اطاعت کورکورانه

انضباط در این معنی وقتی تحقق پیدا می کند که افراد بدون چون و چرا از مافوق خود پیروی نمایند، مافوق ممکن است رئیس، معلم، ارشد کلاس و والدین باشد. آنهایی که انضباط را عبارت از اطاعت کورکورانه می دانند چند فرض را پذیرفته اند.

انضباط به معنی تنبیه

بعضی از معلمان انضباط را به معنی تنبیه و آن را وسیله ی استقرار نظم قرار می دهند به نظر این دسته ترس از تنبیه شاگرد را به اجرای وظایف معین و می دارد و مانع از این می شود که او به انجام کاری که مخالف مقررات است مبادرت نماید.

انضباط به معنی محدودیت یا کنترل شدید

بعضی انضباط را در مقابل آزادی و بی بند و باری قرار داده و آن را به معنی محدودیت یا کنترل شدید فرض می کنند که تمام اعمال و رفتار فرد باید مورد مراقبت قرار گیرد و توجه به این مفهوم آزادی و استقلال فرد را از بی می برد، زیرا انجام هر کاری به اجازه و تصویب دیگران موکول می شود و مانند افرادی که بدون اراده دستورات دیگرانرا اجرا کنند ضعیف و بی شخصیت بار می آیند، هیچگاه احساس مسولیت نمی کنند وغالبا دلیل انجام کاری را درک نمی کنند، بنابراین اساس و پایه تربیتی ندارند.

انضباط به معنی قانون و قاعده

انضباط به معنی مقررات و قانون از نقطه نظر اینکه مقررات به وسیله چه مقام و موقعیتی به فرد تحمیل می شود به چند صورت قابل تصور می باشد:

انضباط یا مقرراتی که به وسیله معلم به فرد تحمیل می شود.

انضباط یا مقرراتی که به وسیله کلاس یا گروه سنی فرد مجبور به اطاعت از آن می شود.

انضباط یا مقرراتی که به وسیله کلاس یا گروه سنی فرد مجبور به اطاعت از آن می شود.

آموزش انضباط

انضباط را می توان از کودکی به فرد آموخت زیرا در کودکی می توانند بهتر بیاموزند و بهتر به آن عادت کنند . ازجمله راه های که برای آموزش نظم و انضباط به کودکان توصیه می شود موارد زیر است:

آموزش ها یعنی باید به کودک آموزش دهیم تا در نیای جدید بدون سرخوردگی زندگی کنند گفت وگو باید انضباط برای کودک تعریف کرده و آن را از جزء موفقیت ها بدانیم.

روش هایی برای کنترل کردن بد رفتاری عادی دانش آموزان

اغلب مشکلات رفتاری که آموزگاران باید با آن برخورد کنند نسبتا جزئی هستند، مانند صحبت کردن خارج از نوبت، بلند شدن بدون اجازه، پیروی نکردن از قوانین یا تشریفات کلاس و بی توجهی که هیچ یک واقعا جدی نیستند، ولی رفتارهایی هستند که برای وقوع یادگیری باید به حداقل رسانده شوند . قبل از در نظر گرفتن رفتارهای انضباطی، تامل کردن درباره هدف آنها اهمیت دارد . دانش آموزان باید یاد بگیرند که یادگیرندگان شایسته ای هستند و یادگیری لذت بخش و خشنود کننده است . محیط کلاسی که صمیمی، حمایت کننده و پذیرا است، این نگرش ها را پرورش می دهد در صورتی که دانش آموزان به آموزگار احترام نگذارند یا آموزگار برای دانش آموزان احترام قایل نباشد، نمی توان محیط کلاس سالم را به وجود آورد . گرچه آموزگاران باید دانش آموزان را در وضع قوانین کلاس دخالت دهند و نیاز های دانش آموزان را در سازمان دادن کلاس به حساب آورند، اما در نهایت آموزگاران رهبرانی هستند که به قوانین رسمیت بخشیده، آنها را به اجرا در می آورند و دانش آموزان باید آنها را رعایت کنند (و نترل، ۲۰۱۵). در ذیل راهبردهای برخورد کرد با مشکلات انضباطی عادی بیان شده است:

اصل کمترین مداخله

هنگام پرداختن به مشکلات رفتاری عادی دانش آموزان در کلاس، مهمترین اصل این است که آموزگار باید با استفاده از ساده ترین مداخله ای که کارساز باشد، بد رفتاری ها را اصلاح کند . چند تحقیق معلوم کرده اند مقدار زمانی که صرف انضباط دانش آموزان می شود با پیشرفت دانش آموزان ارتباط منفی دارد . هدف اصلی آموزگار از برخورد با بد رفتاری عادی این است که طوری این کار را انجام دهد که هم موثر واقع شود و هم درس را مختل نکند . در صورت امکان، رحالی که به مشکلات رفتاری رسیدگی می شود، درس باید جریا خود را حفظ کند.

پیشگیری

راحتترین مشکلات رفتاری برای حل و فصل کردن آنها می هستند که از همان ابتدا هرگز روی ندهند. آموزگاران می توانند با ارایه دادن درسهای جالب، روشن کردن قوانین و تشریفات کلاس، مشغول نگه داشتن دانش آموزان در تکالیف معنی دار و استفاده از روش های موثر دیگر برای اداره کردن کلاس، از مشکلات رفتاری پیشگیری کنند.

نشانه های غیر کلامی

آموزگاران می توانند با نشانه های غیر کلامی اغلب بد رفتاری ای عادی در کلاس را بدون کند کردن شتاب درس، برطرف کنند. برقرار کردن تماس چشمی با دانش آموزان بد رفتار ممکن است برای متوقف کردن بد رفتاری کافی باشد. نزدیک شدن به دانش آموزی که بد رفتاری می کند، معمولاً به او هشدار می دهد که خودش را اصلاح کند. اگر این روشها ناکام ماندند دست گذاشتن روی شانه دانش آموز می تواند موثر باشد.

تحسین کردن

رفتاری که با بد رفتاری مغایر است تحسین برای خیلی از دانش آموزان برانگیزنده قدرتمندی است. یکی از راهبردهای کاست از بد رفتاری در کلاس این است که دانش آموزان را برای رفتارهایی تحسین کنید که با بد رفتاری ای که می خواهید آن را کاهش دهید مغایر باشد؛ یعنی دانش آموزان را در جهت انجام دادن کار خوب غافلگیر کنید.

تحسین کردن سایر دانش آموزان

معمولاً امکان آن وجود دارد که با تحسین کردن سایر دانش آموزان به خاطر رفتار خوب، دانش آموزی را به رفتار کردن خوب ترغیب کنیم.

یادآوری کلامی

اگر امکان نشانه های غیر کلامی وجود نداشته باشد یا بی تاثیر باشد، یادآوری کلامی ساده ممکن است به اصلاح کردن دانش آموز کمک کند. یادآوری باید بلافاصله بعد از اینکه دانش آموز بد رفتاری می کند اده شود؛ یادآوری های درنگیده معمولاً بی تاثیرند. یادآوری باید به جای اینکه به کار غلطی که دانش آموز انجام می دهد اشاره کند، بیانگر کاری باشد که از دانش آموز انتظار می رود آن را انجام دهد.

یادآوری های مکرر

اغلب اوقات نشانه های غیر کلامی، تقویت کردن سایر دانش آموزان، یا یادآوری های ساده برای خاتمه دادن به بد رفتاری جزئی، کافی هستند. با این حال، گاهی اوقات آموزش، عزم آموزگار را با انجام ندادن کاری که از آنها خواسته شده است، یا با بحث کردن یا بهانه تراشی، امتحان می کند. اگر دانش آموزان بفهمند که آموزگاران به آنچه می گویند عمل می کنند و از روش های مناسبی برای عملی کردن محیط کلاس منظم و ثمر بخش استفاده خواهند کرد، این امتحان کردن به مرور زمان کاهش خواهد یافت.

اجراکردن پیامدها

در صورتی که تمام مراحل قبلی در واداشتن دانش آموز به اطاعت کردن از درخواست معقولی که به روشنی بیان شده بی نتیجه باشند، مرحله آخر حق انتخاب دادن به دانش آموز است: یا اطاعت می کنی یا متحمل پیامدها می شوی. مواردی از پیامدها عبارتند از: اخراج انش آموز از کلاس، محروم کردن دانش آموز از چند دقیقه زنگ تفریح یا امتیازهای دیگر، واداشتن انش آموز به ماندن در مدرسه بعد از تعطیلی مدرسه و احضار کردن والدین دانش آموز. پیامد اطاعت نکردن از درخواست آموزگار باید اندکی ناخوشایند و کوتاه مدت بوده و هرچه زودتر بعد از وقوع رفتار اجرا شده باشد. قبل از اینکه آموزگاران پیامدی را برای اطاعت نکردن اجرا کنند، باید صد درصد مطمئن باشند که می توانند آن را دنبال کنند (اسلاوین، ۱۳۹۴).

نتیجه گیری

بنابر مواردی که بیان شد میزان انگیزش معلمان تاثیر مثبتی بر میزان انضباط دانش آموزان دارد. در تبیین این یافته می توان گفت معلمانی که دارای انگیزش شغلی بالاتری بودند شغل خود را جذاب می دانستند و تلاش بیشتری برای موفق شدن در شغل خود داشتند و همچنین شیوه های مدیریتی مناسب با محیط کلاسی خود به کار می بردند و برعکس معلمان دارای انگیزش شغلی پایین به دلیل بی علاقهگی به شغل خود انگیزه و تلاش کمی در شغل خود نشان می دادند.

یکی از مهمترین مهارت های معلم، داشتن مهارت های مدیریتی می باشد تا محیط یادگیری را از هر نوع عاملی که موجب حواس پرتی دانش آموزان یا حتی خود معلم می شود دور کند. مدیریت کلاس و شیوه برخورد مناسب با بی انضباطی ها مهارتی مهم در تدریس موثر و کار آمد است.

ممبئی، ولی پور (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان «بررسی رابطه انگیزش شغلی و استرس شغلی با عملکرد شغلی معلمان مقاطع ابتدایی شهر باغملک» دریافتند که؛ نتایج نشان داد که بین انگیزش شغلی و عملکرد شغلی رابطه مثبت معنی دار و بین استرس شغلی و عملکرد شغلی رابطه منفی معنی دار وجود دارد. نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که انگیزش شغلی بالا و عدم استرس شغلی در بین معلمان پیش بینی کننده ی عملکرد شغلی بالای آن هاست. با توجه به ارتباط انگیزش شغلی و استرس شغلی با عملکرد شغلی در معلمان، تنظیم و تدوین برنامه های آموزشی مناسب جهت ارتقای عملکرد شغلی در مدارس بسیار مؤثر است.

رحمانی سیدآبادی، عفتی زرقری (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان «تأثیر مدیریت کلاس درس بر ویژگی های خود انضباطی و مسئولیت پذیری دانش آموزان پسر پایه ششم» به این نتیجه رسیدند؛ که مدیریت کلاس درس بر ویژگی های خود انضباطی و مسئولیت پذیری دانش آموزان تاثیر مثبت دارد.

نظرسیدی، موسوی، نامی پور (۱۳۹۴) در پژوهشی تحت عنوان «نظم و انضباط و برقراری آن در مدرسه» دریافتند؛ که تنها دانش آموز عامل مطلق بی انضباطی نیست و این رفتاری تواند از عواملی همچون معلم، کلاس، محیط فیزیکی یا عاطفی خانواده و ... ناشی شود و می توانیم از این رفتارهای نامطلوب پیشگیری کنیم که برای پیشگیری نیز راههایی چون به کارگیری روشهای فعال تدریس، وضع قوانین کلاسی، درجیاشدن علل بی انضباطی، برخورد با این رفتارها و .... پیشنهاد شد.

زمزم، خمیس آبادی، نقدی، ابراهیمی (۱۳۹۴) در پژوهشی به نام «نقش معلم در نهادینه کردن نظم و انضباط در بین دانش آموزان ابتدایی» نشان دادند که با توجه به اینکه مولفه های نظم و انضباط شامل ایجاد مقررات در کلاس، مسئولیت پذیری، آموزش، تنظیم برنامه، الگو بودن، تذکرات، نشان دادن اثار، زمینه سازی برای عادات و ... می باشد و همچنین معلم در کلاس از روش های فوق استفاده می نماید، بنابراین معلم در نهادینه کردن و ایجاد نظم در دانش آموزان دوره ابتدایی نقش موثری دارد.

منابع

- اسلاوین، رابرت ای (۲۰۰۶). ترجمه محمدی، یحیی. (۱۳۹۴). روان شناسی تربیتی نظریه و کاربرست تهران: نشر روان.
- احمدی، افتخار. (۱۳۹۳). امکان سنجی کاربرد برخی عوامل انگیزشی بهداشتی تئوری هرزبرگ در افزایش بکارگیری نیروهای آموزش آموز . ش پایان نامه کارشناسی ارشد دانشکده روانشناسی دانشگاه تهران.
- دیره و بنی جنال. (۱۳۸۸). بررسی سهم عوامل عوامل انگیزشی بر استفاده از راهبردهای شناختی و فراشناختی در فرایند یادگیری مطالعات روان شناختی. دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی. دانشگاه الزهراء، شماره ۳.
- حمانی سید آبادی، ابراهیم؛ عفتی رزقری، علی. (۱۳۹۴). تاثیر مدیریت کلاس درس بر ویژگی های خود انضباطی و مسولیت پذیری دانش آموزان پایه ششم. دومین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم تربیتی و روان شناسی، مطالعات اجتماعی و فرهنگی تهران، مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی سروش حکمت مرتضوی، موسسه آموزش عالی مهد ارونند، مرکز راهکارهای دستیابی به توسعه پایدار.
- رستگار، عباسعلی. (۱۳۹۱). ارائه و تبیین مدل انگیزشی مبتنی بر معنویت: مطالعه موردی دانشگاه تهران. پایان نامه دکتری تخصصی، دانشکده مدیریت دانشگاه تهران.
- زمزم، زهرا؛ مرجان خمیس آبادی؛ پرستو نقدی و ابراهیمی، آمنه. (۱۳۹۴). نقش معلم در نهادینه کردن نظم و انضباط دانش آموزان دوره ابتدایی، کنفرانس بین المللی مدیریت و علوم انسانی، امارات دبی، موسسه - مدیران ایده پرداز پایتخت ویرا.
- سیف، علی اکبر. (۱۳۹۱). روانشناسی پرورشی نوین (روانشناسی یادگیری و آموزش) ویرایش هفتم. تهران، نشر دوران.
- عظیم پور، احسان؛ مصراবাদي، جواد؛ یارمحمدزاده، پیمان. (۱۳۹۴). تفاوت انگیزش شغلی خود تعیین گری و راهبردهای آموزشی و انضباطی معلمان مقاطع مختلف تحصیلی. دومین همایش ملی رویکرد های کاربردی و پژوهشی در علوم انسانی و مدیریت.
- کریمی، یوسف. (۱۳۸۸). روان شناسی اجتماعی. تهران. انتشارات سمت
- گلچین، مسعود. (۱۳۸۵). خشونت بین فردی و سرمایه اجتماعی در خانواده و مدرسه، مطالعه ای اجتماعی در دبیرستان های پسرانه نورآباد (لرستان) فصل نامه مسایل اجتماعی ایران، شماره ۱.

مصرآبادی، جواد.(۱۳۹۳). نقش سبکهای تدریس معلمان بر میزان بی انضباطی های دانش آموزان تحلیل مبتنی بر شخص. فصل نامه علمی پژوهشی، رهیافتین، شماره دوم.

ممبئی، محمد؛ ولی پور، عزیز اله. (۱۳۹۴). بررسی رابطه انگیزش شغلی و استرس شغلی با عملکرد شغل معلمان مقاطع ابتدایی شهر باغלק. اولین کنگره علمی پژوهشی سراسری توسعه، ترویج علوم تربیتی و روانشناسی، جامعه شناسی و علوم فرهنگی اجتماعی ایران. تهران انجمن علمی، توسعه و ترویج علوم و فنون بنیادین.

Fontana D.(2000) Classroom control. *British journal of physical education research supplement*; 15: 7-11.

maria ,anna.(2013).*effectiveness of school rules and regulations in enhancing discipline in public secondary school in kangundo division machakos country Kenya*. A Thesis Submitted in Partial Fulfilment of the Requirements for the Award of the Degree of Master of Education in Educational Administration and Planning.

Muris P., Schmidt H., Lambrichs R., Meesters C. (2001). Protective and vulnerability Factors of Depression in Normal Adolescents. *Behavior Research and Theory*, 39, 555-565.

Wieyman, J. (2009). Florida Educational Research and development council, Inc. *Research Bulletin*, 19, 2 win.

wentzel,K.R., barry, C. A.(2005).strategies for making friends: relations to social behavior and peer acceptance in early adolescence. *developmental psychology*, 29, 819-826.

Wallace, grary ray(2010).Discipline that motivates. *Journal of instructional psychology*, vol.21(۴):۳۷۱-۳۷۴.

Nijveldt, M., Beijaard, D., Brekelmans, M Verloop, N a Wubbels, T. (2005). Assessing the Interpersonal Competence of Beginning Teachers: The Quality Of The Judgement Process. *International Journal of Educational Research*, 43(1), pp 89-102.